

EEN BEELDEND VERHAAL

...OU LA BRUNE QUI ADORAIT LES SARDINES À L'HUILE - LESLIE MANNÈS

JULIE RODEYNS

In december toonde het Brusselse Working Title Platform een keur aan wat deze internationaal gerenommeerde dansstad aan aankomend talent in huis heeft. Een naam om in de gaten te houden is Leslie Mannès, die er haar nieuwe creatie *...ou la brune qui adorait les sardines à l'huile* toonde. Dit heerlijk beeldende stuk haalt alle trucjes uit de kast om fictie als fictie te ontmaskeren en onze drang naar logica, betekenisgeving en narrativiteit mooi te kijk te zetten.

Een zwarte, lege scène, met enkel een eenvoudige tafel en twee stoelen errond. Een vrouw komt op: een elegant kleedje, hoge hakken, lange lichtbruine lokken en een frisse natuurlijke look. De vrouw spreekt niet. Wel verricht ze allerlei banale handelingen: ze loopt rond op het podium of gaat even zitten op een stoel. Net als de tafel en de stoelen zijn haar bewegingen met veel zorg geplaatst: uit de voorstelling spreekt een zeer sterke beeldende kwaliteit. In het sobere decor vallen de kleinste details in de mimiek en de gebaren van de vrouw meteen op: het knippen met de vingers, het rusten met het hoofd op één hand. Wat doet deze vrouw hier? Wat zou ze denken? Is ze gelukkig? Of veeleer verveeld?

Nog voor je zelf in gang kan schieten, vraagt een vrouwelijke vertelstem zich dat al voor jou af. De stem geeft ons ook informatie: ze leert ons dat we deze vrouw 'A' mogen noemen, dat ze de hoofdpersoon van ons verhaal wordt en dat ze zich momenteel thuis bevindt. Daarmee kleurt de stem de sobere setting voor ons in. Je ziet dingen die je zoëven nog niet zag: de tafel en stoel krijgen nu betekenis als basale elementen waarmee je een 'thuis' kan oproepen. Soms dirigeert de stem je naar kleine details – nodigt ze je blik uit om in te zoomen, je blikveld te verengen. Zoals: 'kijk naar de handen van de vrouw', om dan voor ons te concluderen: 'ze is nerveus'. Op zulke momenten wordt de stem een leidraad die de handelingen van de vrouw verklaart en ons aanzet om een narratief garen te gaan spinnen. Want: waarom is de vrouw nerveus? Steeds nadrukkelijker kruipt de suspense binnen, zeker wanneer de vrouw van onder de tafel een verborgen pistool opvist. Zodra de vertelstem een tweede figuur introduceert – de jaloerse ex van de vrouw – weet je: hier gaan doden vallen...

SLIMME SUSPENSE

Toch is het Mannès niet te doen om een spannend verhaaltje. Keer op keer wordt de verhaallijn overstemd door de manier waarop de kunstenaar het fictieve, geconstrueerde karakter van het verhaaltje op de voorgrond plaatst. Neem de vertelstem: die creëert een aangenaam soort intimiteit, alsof we binnengluurders zijn in de intieme privé-wereld van de vrouw. Tegelijk doet haar nadrukkelijkheid inzien: waarom zou je haar in haar conclusies moeten geloven? Misschien zit ze wel fout? Soms lijkt ze het zelf niet goed te weten. Als de vrouw op handen en voeten kruipt, klinkt het vragend: 'is ze op zoek naar een oorbel, of een lens'? Het doet haar autoriteit geen goed. Want waarom zouden wij, publiek, dan geen derde optie mogen opperen? Misschien vertelt de stem zelfs helemaal niet wat er gebeurt, maar bepaalt zij dat? En voert de actrice gewoon uit wat haar wordt voorgezegd? Voor wie nauw volgt, lijkt de timing van sommige scènes veeleer in die richting te wijzen...

Niettemin is de keuze voor het genre van de thriller cruciaal en bijzonder pienter. Mannès is niet de eerste die in een artistiek project ontrafelt hoe je een verhaal opbouwt of hoe – langs de kant van de toeschouwer- betekenis ontstaat. Het is een erg breed thema. Als het bij Mannès toch nooit banaal, evident of nietzeggend wordt, dan komt dat deels omdat ze die inzichten steeds uitdaagt door tegelijk onze drang naar logica, eenduidige betekenisgeving en narrativiteit aan te wakkeren. Alle overduidelijke kunstmatigheid ten spijt, wil je bij een thriller toch volgen en weten hoe het eindigt: geen enkel ander genre wakkert die drang zo verleidelijk aan. Als je in *...ou la brune qui adorait les sardines à l'huile* lange tijd op de vertelstem moet vertrouwen om je de antagonist in te beelden, slik je dus braaf dat die er inderdaad is. De kans op een pittig drama wil je niet mislopen. Ook wanneer de actie zich plots naar een bos verlegt, ga je mee in het verhaal. De vrouw rent alsof ze achtervolgd wordt. De vertelstem laat ons even in de steek,

maar het plaatje lijkt logisch te passen in de lijn van de gebeurtenissen: de vrouw wordt achternagezeten door haar ex, toch? Maar wanneer we terugschakelen naar het appartement, spreekt de vertelstem de belangrijke woorden: 'ondertussen in het bos'. Dus lopen de acties niet na elkaar, maar naast elkaar? Heeft onze drang naar narrativiteit ons hier op het verkeerde been gezet? Als toeschouwer zit je tijdens deze voorstelling wel vaker op die wip. Het geheel blijft dubbelzinnig: in plaats van duidelijkheid te scheppen, laat Mannès de verwarring naar het einde toe enkel toenemen.

EEN RIJKE TRUKENDOOS

Vertelt deze voorstelling daarmee iets nieuws? Dat beelden pas hun betekenis krijgen in de ogen van de beschouwer, is wel vaker verteld. Ook dat een dominante autoriteit ons kan manipuleren om van alles voor waar te nemen, is oude koek. Al langer dan vandaag tonen kunstenaars ons graag de 'fictie' achter de 'fictie'. Ze beschikken daarvoor over een breed scala aan technieken. Wie die allemaal op een rijtje wil zien, heeft aan *...ou la brune qui adorait les sardines à l'huile* een goede les. Mannès haalt alles uit de kast. Natuurlijk wandelt de 'vertelstem' op zeker ogenblik het podium op, om naar het einde toe meer en meer zelf een rol te gaan spelen. Beeld en klank drijven uiteen, wanneer ook de hulpmiddelen die de voorstelling van geluid voorzien, van achter de schermen tevoorschijn komen: zo is er de doos waarin de 'verteller' met de voeten stampt om het geloop van 'A' levensecht na te bootsen. Het spelletje wordt ook visueel gespeeld. Voor het effect van een brandende sigaret verschijnt een heuse rookmachine: als dramatisch resultaat kan dat tellen. Op een ander moment blaast de verteller rook op de plaats waar zich volgens haar de vrouw bevindt, terwijl ze er niet fysiek staat. Ook de verhouding tussen woorden als betekenaar en het betekende raakt in de war. Woorden die op de achterwand geprojecteerd worden, geven de plaats van gebruiksvoorwerpen in de ruimte aan, of ze nu staan of niet. Mogen we woorden op hun woord geloven? Als het naar het einde toe allemaal in crescendo gaat, is de verhaalpartij al lang naar de achtergrond verdrongen.

Het bevestigt dat het verhaaltje niet de hoofdrol speelt. De plot is niet meer dan een excuus om een beeldende wereld te kunnen oproepen. Het voelt een beetje als een puzzel die je, eens uit elkaar gevallen, anders in elkaar probeert te passen zonder dat de haken en ogen je deren. Uiteindelijk is het de beeldende kwaliteit die dan op de voorgrond treedt. De licht absurde toon en fijn-humoristische taal waar alle trucjes in resulteren, maken die beeldende kracht van *...ou la brune qui adorait les sardines à l'huile* erg verfrissend.

Gezien op 18 december in Les Brigittines, Brussel.

Deze tekst kwam tot stand in het kader van Corpus Kunstcritiek, een initiatief van VTI - Vlaams Theater Instituut, met steun van Vlaams-Nederlands Huis deBuren. www.vti.be/corpuskunstcritiek

De teksten van het Corpus Kunstcritiek vallen onder de licentie [Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works 2.0 Belgium](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/be/), wat betekent dat de teksten verspreid, maar niet veranderd mogen worden. Elke vorm van verkoop of betalende distributie is apart te onderhandelen, contacteer VTI.